

Bijlage 3: Uitgeschreven interview trajectbegeleider D. Heunders

Wat hebt u gestudeerd?

Maatschappelijk werk en dienstverlening (HBO) en Orthopedagogiek (HBO)

Hoe bent u hier terechtgekomen?

Ik heb gesolliciteerd als groepsleidster en daarna ben ik maatschappelijk werkster geworden.

Hebt u specifiek gekozen voor deze job? En waarom?

Nee, ik heb gekozen voor dit werk omdat ik werk nodig had.

Hoe zou u het woordje weerstand definiëren?

Weerstand komt opzetten als we vinden dat ons iets is aangedaan en we het er niet bij willen laten zitten.

Wat roept het woordje weerstand bij u op?

Dat is afhankelijk van de situatie. De ene keer kan weerstand interesse oproepen de andere keer ergernis. Ik vind wel dat je met weerstand altijd aan de slag kan gaan. Voor jongeren is er verandering opgetreden en wij moeten dat respecteren.

Wat denkt u dat de functie van weerstand is? En waarom?

Weerstand komt opzetten als we vinden dat er ons iets aangedaan wordt dus het is een vorm van verdediging van de jongeren. Iets wat ik volkomen normaal vind als je hier terecht komt. Hier zijn regels en controle. Dat is dus een totale verandering met wat ze voorheen hadden, waar ze zomaar deden wat ze wilden.

Hebt u zelf vaak te maken met weerstand?

Ja, het is een gedwongen setting, niemand komt hier vrijwillig. Er is eigenlijk bij voorbaat al weerstand van zowel de jongere als zijn sociaal netwerk.

Wat is uw eerste reactie op die tegenwerkingen?

Laat maar gebeuren. Ik zou het ook niet leuk vinden als ik hier geplaatst zou worden. Ik zou ook weerstand hebben. Ik begrijp dat wel en ik kan er wel tegenin gaan of wat dan ook, maar ik kan het beter gewoon laten uiten en van daaruit verder gaan. Ik kan de weerstand toch niet wegnemen.

Wacht u dan dat het vanzelf overgaat die weerstand?

Ja, ik ben ervan overtuigd dat een jongere hier goed op zijn plek zit, dan is er in ieder geval weerstand. Het zou slecht zijn als dat niet zo was. Dan zou het de eerste zijn die zou zeggen 'oh prima zet mijn kind maar gesloten'. Op zich vind ik dit een heel bijzonder iets. Ik denk door de manier van werken en door het behandelen van die jongere de weerstand wegebt. Puur omdat ze dan zien dat het resultaat oplevert.

Wat denkt u dat de 'beste' manier is om met weerstand om te gaan? En waarom denkt u dat?

Laten gebeuren en stap voor stap kijken wat je ermee kunt doen. Dat is volgens mij de beste manier. Op die manier zal de weerstand ook langzaam weggaan.

Probeer u ook al eens de weerstand te voorkomen?

Voorkomen niet, ik kan het wel beïnvloeden door de pool te gaan zitten. Op het moment dat ze heel negatief zitten op 1 deel, kan ik aangeven wat er positief is op de andere kant. Dus ik probeer de keerzijde van de medaille te zijn. Op die manier probeer je een goede balans te vinden in de hoeveelheid weerstand.

Helpt dat altijd?

Niet altijd nee, maar dat zou ook een utopie dat om te denken dat dat bij iedereen zou werken. Dus nee dan zou het een superoplossing zijn dus nee het werkt niet altijd.

Wat doet het dan met u als u merkt dat het helemaal niet werkt?

Het ligt een beetje aan de situatie wat ik daarvan vindt of mee moet. Bij de ene situatie denk ik van nee je moet gewoon doen wat ik zeg en ervaren. Dan laat ik het sudderen. Laat het maar eventjes voor wat het is en dan suddert die zelf wel een manier eruit. In andere gevallen ga ik dan extra hard werken om te laten zien dat het klopt wat ik zeg. Want ik ben wel iemand dat als het klopt wat ik zeg, dat ik het ook lastig vind als andere mensen dat niet zien. Dat is mijn leerpunt. In het geval van weerstand is dat bijvoorbeeld als een jongere niet op verlof mag en dat hij daardoor zijn vriendin niet kan zien. Die weerstand kan ik niet wegnemen. Als hij mij daardoor als schuldige aanwijst, dan ik dat niet wegnemen. Ik kan dan wel aangeven hoe het feitelijk in elkaar zit. Dan word ik gewoon heel feitelijk. Dan ga ik heel feitelijk benoemen wat er gebeurt en dat dit het resultaat is. Dan zal een jongere wellicht nog niet toegeven dat het niet mijn stuk is en dat hij daar een eigen aandeel in heeft. Dat vind ik oke.

Ondanks het feit dat jongeren zo doen, blijft u zich toch inzetten en dat is mooi om te zien. Ik kan me voorstellen dat dit zeker geen fijn gevoel is als jongeren zo doen. Wat doet het met u als jongeren u zo met de vinger wijzen?

Op het moment niks meer, maar dat is wel anders geweest. Ik doe dit werk nu al 8 jaar denk ik. Zolang ik weet dat ik handel naar wat ik kan, zolang ik handel naar eer en geweten en de jongere wijst me als schuldige aan, dan mag dat. Dan denk ik 'oke ja het is nu zo'. Hij moet op iemand boos zijn en dan ben ik een makkelijk doelwit en dan mag dat ook wel. Toen ik hier pas kwam werken wist ik niet meer wat doen als de jongeren boos op me waren. Het klopt wat ik zeg allemaal en toch zijn ze kwaad op mij dacht ik toen. Het is wel een proces geweest, maar inmiddels weet ik wat ik doe en wat ik vind en als de jongeren vindt dat hij boos op mij moet zijn, dan is dat prima voor mij. Dit is puur uit ervaring.

Had u vroeger een andere werkwijze als nu?

Je leert op school heel veel theorie, maar het is weinig in praktijk. Dat is niet erg want school kan ook niet voorbereiden op wat je hier gaat doen. Het werk is ook niet voor iedereen weggelegd. Je kan een bepaalde methodiek leren op school, maar in praktijk ga je zien hoe je dit kunt toepassen. Dit zal niet altijd volgens de stappen beschreven staan, maar het zal wel helpend zijn om een goede draad te maken. Daar moet je je weg in zien te vinden. Wat werkt in de praktijk en wat kan ik gebruiken, wat is handig voor mij.

Als ik het goed begrijp, gaat u louter af op uw buikgevoel?

Ja inmiddels wel. Je gaat de theorie eigen maken. Daar waar het eerst een stuk papier is en je heel bewust moet gebruiken om toe te passen, moet je heel goed nadenken welke theorie het alweer was. Nu heb je de theorie eigen gemaakt en handel je wat je gevoel zegt hoe je denkt te moeten handelen. Dit leer je door de ervaring die je krijgt doorheen de jaren.

Als u een jongere hebt met ongelofelijk veel weerstand, stapt u dan met een ander gevoel naar de jongere? Hebt u een andere kijk op de relatie tussen u en de jongere?

Dat ligt er een beetje aan. Ik moet eerlijk zeggen dat ik de jongeren zie als personen die me op ieder moment een mes in de rug kunnen steken. Ongeacht hoe erg of leuk dat ze zijn. Ik heb een functionele relatie met de meisjes en jongens. Je houdt er rekening mee dat het ieder moment kan omdraaien omdat zij niet stabiel zijn in hun emotie. Het ene moment kunnen ze heel lief en aardig zijn, maar het andere moment spuwen ze je in het gezicht. Daar ben je op voorbereidt, dat weet je. Op het moment dat dit ook daadwerkelijk gebeurt, dan handel je vanuit een instinct. Achteraf denk je dat er ook veel meer had kunnen gebeuren dan dat alleen. Ik geef ook toe dat je dan je een beetje gaat aanpassen. Toen ik zwanger was, nam één van de meiden een spiegel en die begon me te slaan. Die stompte mij tegen mijn arm en mijn hoofd. Op dat moment was het enige wat ik dacht dat er andere meiden waren die moet beschermen en mijn eigen beschermen. Maar die andere meiden komen eerst en als je daar achteraf over nadenkt, denk je dat het veel erger had kunnen zijn. Dat bespreek je ook weer later als ze voor rede vatbaar is. Dan pak je dit op in een gesprek en vertel je de jongere wat het met jou gedaan heeft. ik zeg dan: 'kijk ik heb hier last van. Wat je gedaan hebt, maakt mij dit of dat gevoel los.' Dat is ook voor hun handig om te weten. Zo weten zij ook wat ze gedaan hebben en welke impact dat heeft. Welk effect heeft het gedrag van de jongere en dat bespreek je met hen. Dan kan je het afsluiten, maar ook vooral voor jezelf. Na dat moment kan je weer opnieuw beginnen. En als het dan zo ver gekomen is dat ik er echt niks meer mee kan, dan zal iemand anders mijn casus overnemen. Dan heb ik het gevoel dat ik er niets meer mee kan en geef ik mijn casus aan een collega. 1 keer heb ik al een casus overgegeven. Dat was omdat de mama van die jongen het persoonlijk op mij gericht had. Niet op mij als functionaris, maar op mij als persoon. Dan wordt het voor mij gevaarlijk. Mensen mogen vanalles van mij vinden als functionaris, maar zodra ze het echt op de persoon gaan spelen dus echt gericht op thuis (naar mijn kind of man of wat dan ook) dan wordt het vervelend. Dan kap ik het af. Dat is ook normaal vind ik.

Is er een verschil tussen meisjes en jongens qua reactie?

Ja, meisjes zijn echt echt ernstiger. Meisjes zijn viezer. Die gaan al van heel kleine dingen met een pruillipje in de weerstand. Hun overkomt het allemaal en ze voelen zich de allerzieligste van heel de wereld. Zelfs de kindjes in Africa vinden ze niet zieliger. Dat idee hebben meisjes echt. Terwijl een jongen veel functionele denkt. Zij vinden een stuk niet leuk dus daar worden ze boos om, maar over een kwartier is dat voorbij ook al is het dan niet opgelost. Zij uiten die boosheid en het is in orde. Maar een meisje blijft dit met zich meesleuren. Dat kan je oplossen of je kan er iets van maken of niet. Dat zal ze wel altijd met zich meedragen. Dat maakt dat het behandelen van meisjes meer energie vreet. Die zitten veel vaker en langer in de weerstand dan jongens.

Wat betekent die weerstand voor u?

Het energievretend. Het kost echt heel veel energie. Iedere keer opnieuw moet je het gesprek aangaan. Je moet natuurlijk ook professioneel blijven daarin. Ook waar ik af en toe denk dat ik de jongere door mekaar wil rammelen. Maar dat kan natuurlijk niet en dat vergt ook meer van jezelf.

Vindt u weerstand bruikbaar of heeft het voor u een negatief effect?

Ik vind weerstand heel bruikbaar. Ik vind het zelfs heel positief zeker in het begin. Jongeren die hier binnen komen zonder weerstand is heel vreemd. Dan ga ik me vragen beginnen stellen. Zowel de jongeren als zijn sociaal netwerk moet weerstand hebben anders klopt er iets niet. Al snap ik ook als ouders zeggen dat ze blij zijn dat jongeren hier geplaatst worden, maar alleen puur voor de veiligheid. Als je kijkt naar het regime en het uitzien hiervan dan vind ik de weerstand positief. Weerstand betekent ook dat je de moed niet opgeeft om er iets mee te doen. Met weerstand laat de jongere weten dat hij het niet leuk vindt wat hier gebeurt en ik heb geen andere manier om dat te uiten dan op deze manier. Daar kan je ook mee werken. Het vergt energie van de hulpverlener, maar ik vind het een hele positieve emotie.

Wat zijn uw krachten en sterktes om met jongeren met weerstand om te gaan?

Mijn kracht zit in duidelijkheid. Ik ben een heel aanwezig iemand. Ook non-verbaal ben ik heel aanwezig. Mensen kunnen aan mij zien wat ik vind. Het heeft voor mij ook geen zin om dat aan te passen. Ik ben heel duidelijk wat ik van een bepaalde situatie vind en hoe confronterend dat ook kan zijn voor sommigen, dat maakt dat ik voorspelbaar ben. Zo weten mensen wat ze aan mij hebben.

Ik neem aan dat dat geapprecieerd wordt?

Ja op lange termijn wel. Op korte termijn vinden ze dat vervelend. Ik ben dan ook meestal die dingen niet goed vindt en ik ben dan de boosdoener. Op lange termijn merken ze wel dat ik doe wat ik zeg en zeg wat ik doe. Dat zorgt voor voorspelbaarheid en dus veiligheid.

Benoemen de jongeren dan ook duidelijk dat ze niet akkoord zijn?

Ja zeker, het wordt bespreekbaar gemaakt. De ene op iets mooiere manier dan de andere.

Is uw werkwijze hierin anders voor bepaalde jongeren? Of stapt u met dezelfde duidelijkheid naar iedereen, zowel jongens als meisjes?

Niet voor iedereen hetzelfde. Iedereen zijn situatie is ook anders. Dat wat ik voor de één niet goedkeur, kan ik voor de andere wel goedkeuren. Het verschil is alleen dat ik ook kan onderbouwen waarom ik iets doe. Als mensen mij dan ook vragen waarom ik iets doe of waarom ik een bepaalde beslissing heb genomen, dan kan ik dat onderbouwen. Dat maakt dat het veiliger is denk ik.

Hebt u tijd en ruimte om te ventileren over uw eigen gevoel nadat ze zoveel weerstand vertonen?

Ja die tijd en ruimte heb je en die moet je jezelf ook geven anders hou je het niet vol.

Dit doet u dan ook?

Ja veel. Nogmaals ik ben non-verbaal heel aanwezig. Iedereen merkt aan mij wanneer ik tot boven tegen zit. Ik ventileer dat ook op de groep. Als jongeren dan naar me toekomen dat zeg ik ook gewoon dat ik even geen zin heb. Ik geef dan aan dat ik slecht gezind ben en niet mijn dagje heb. Omdat ik denk dat dit ook een hele normale emotie is van ons. Je bent wel professioneel, maar jongeren mogen ook weten dat wij eens een slechte dag hebben en er geen zin in hebben. Dan moeten zij er ook rekening mee houden. Tot op zeker hoogte geef ik dat aan bij de jongeren, maar met de collega's vind ik dat ook heel belangrijk.

Hebben hier ooit cursussen plaatsgevonden over omgaan met weerstand?

We hebben hier trainingen, maar dat is meer de fysieke weerstand. Bijvoorbeeld PVT trainingen en de training omgaan met agressie. Denk dat je niet veel hebt aan een cursus. Dat is meer met voorbeelden en is dat staat meestal af van de praktijksituaties. Ik ben voorstander dat je in de praktijk gewoon gaat meedraaien en dan bij je collega's ondersteuning gaat zoeken waar je het nodig hebt.

Dus u hebt er ook niet echt nood aan?

Nee.

Motiverende gespreksvoering is een belangrijke theorie om weerstand te vermijden. Is er rond deze theorie al meer gedaan?

Ja, onze methodiek is gebaseerd op motiverende gespreksvoering. Wij belonen positief gedrag en het negatieve gedrag willen negeren en het niet zozeer afstraffen. Alles wordt gedaan vanuit mogelijkheden van jongeren en niet zozeer van onmogelijkheid. Vandaar uit ga je ook het gesprek aan. Hoe meer zij in de weerstand zitten, hoe meer jij de keerzijde van de medaille moet zijn om het terug in de balans te zetten. Op het moment dat de jongeren zeggen dat ze helemaal niks kunnen en ook niks meer gaan doen, dan zal jij iets moeten vinden door dat weer in balans te moeten zetten. Dit doe je bijvoorbeeld door te zeggen: 'je kan toch super mooi tekenen en je kan goede rapteteksten schrijven.' Gewoon iets zeggen wat dat in balans kan brengen.

Als ik het goed begrijp, past u deze ook daadwerkelijk toe?

Ik pas deze theorie wel toe, maar niet bewust. Achteraf denk ik dan wel welke gesprekstechniek ik wel heb gebruikt, maar ik pas absoluut de methodiek toe ja.

Op een schaal van 0 tot 10: hoe graag doet u deze job?

Op dit moment een 7.

Hebt u ook al hoger gestaan?

Ja

Wat maakt dat het nu anders is?

Nu is het heel onrustig hier in deze organisatie. Er vallen veel ontslagen. Niemand weet wie er ontslagen wordt of wanneer dat gebeurt. Dat zorgt voor heel veel onrust en veel werkdruk. Dat maakt dat ik niet de kwaliteit kan geven waarvan ik van mezelf vind dat ik die moet leveren. Dat zorgt voor mij voor frustraties.

Dit ligt buiten de jongeren als ik het goed begrijp?

Inderdaad, het heeft niets met de jongeren te maken, maar puur van buitenaf, van de organisatie. Ik heb altijd heel hard geroepen dat ik niet met jongeren en al helemaal niet met probleemjongeren wilde werken. Maar klaarblijkelijk is dit werk iets voor mij en doe ik het goed. Ik zit hier op mijn plek. Het is iets waar ik voldoening uithaal. Zolang ik dat doe, doe ik mijn werk heel graag.

Ik kan me voorstellen dat je soms het gevoel hebt bij jongeren totaal niks mee te kunnen doen en toch zet u dan door en blijft u uw werk optimaal doen. Hoe doet u dat toch?

Het is maar waar je je voldoening uithaalt. Bij bepaalde jongeren is een dag gestabiliseerd al voldoening. Dat hangt van persoon tot persoon af. Zolang je die voldoening krijgt, heb je al een veel leuker gevoel als je je werk doet.

U werkt op het Keerpunt en Icarus. Is er een verschil qua weerstand bij jongeren uit het keerpunt en uit Icarus?

Ja jongeren uit het keerpunt hebben hun straf gekregen en hebben zich daarbij neergelegd. Ze vinden het niet leuk dat ze er zitten, maar ze snappen wel waarom. Jongeren op Icarus zijn geplaatst op basis van gedrag en die vinden allemaal dat ze hier niet horen en daar is de weerstand veel groter als in het begin. In het keerpunt zitten ook meer jongeren die psychiatrisch gezien meer moeilijkheden hebben waardoor dat je geen kant uit kunt met weerstand.

Casus:

Meisje met hechtingsproblematiek en oppositionele gedragsstoornis. Alle leidingen in haar hoofd waren dus verkeerd zeg maar. Op het moment dat ik de oppositionele gedragsstoornis wilde behandelen en haar daarop aansprak, kwam de hechtingsproblematiek boven drijven. Dit zijn twee tegenpolen. Want voor de hechtingsproblematiek moet ik juist laten zien dat ik er ben voor haar en voor de gedragsstoornis moet ik juist alles heel duidelijk zeggen en kaderen. Dus iedere keer opnieuw kwam je in conflict en dan moet je zoeken waar de balans is die voor iedereen zo acceptabel mogelijk is. Want een goeie ga je nooit vinden.

Hoe hebt u dat toen gedaan?

Met vallen en opstaan. Het is net een doolhof, soms sla je een weg in en kan je door en soms loop je tegen de muur op en dan moet je draaien en een andere weg zoeken. Dat was bij haar ook zo. Dat ging het week goed en dan was het weer volledig weg. Dan ging ze volledig in de weerstand zitten door tegen de muur te bonken met haar hoofd, ze vloog je aan, ze maakte pennen scherp om te steken enz. dat wist je dat dat kon gebeuren. Als het rustig was, dan was het rustig en goed, maar in een halve seconde kon dat omslaan.

Toch is het u gelukt!

Euh niet echt eigenlijk. We hebben hier langere periodes van rust en stabiele emotie en dat is ons gelukt. Ik denk dat het ook niet meer gaat zijn dan dat. Het zal een meisje zijn dat altijd heel extreem van het ene naar het andere zal gaan. Zo zit ze nu eenmaal in elkaar. Nu hebben we grotere periodes van niet in weerstand. Dat is de winst, dat hebben we gehaald.

Heb je soms ook last van afstandnabijheid?

Ik persoonlijk heb daar weinig last van, maar dat is ervaring. Ik merk wel dat personeel hier wel last van heeft. Dat heb ik wel. Ons personeel vindt het soms heel moeilijk om daarin professioneel te blijven.

Op welke manier ziet/merkt u dat?

Dat ze veel te betrokken raken bij een situatie en dan ook heel persoonlijk geraakt worden als dat iets van afgekapt wordt. Als zij bijvoorbeeld persoonlijk geraakt worden als er niet op bezoek mag gegaan worden bij een jongeren. Dan denk ik dat je een stap te verder bent. Ik maak een beslissing puur op basis van feiten. Als ik die beslissing maak dan kan dat jouw als groepsleider niet raken. Je kan dat niet leuk vinden of je mag het vervelend vinden of je mag zelfs nog denken dat je het echt jammer vindt voor de jongeren, maar het kan niet dat jij dan volledig in de bres gaat springen voor de jongeren. En eventueel achter de rug dingen alsnog gaan toestaan. Dan ga je grenzen over, dat kan niet.

Maakt u dat dan bespreekbaar?

Ja kan niet anders. Ik moet dat afkeuren. Ik moet dat ook niet toelaten omdat ik weet dat het dan niet gaat kan gaan. Je moet rekening houden met onze populatie dat ze heel vriendelijk en leuk kunnen zijn, maar dat ze ook ieder moment een mes in je rug kunnen steken.

Op het moment dat dat gebeurt, zijn medewerkers tot op de grond afgebroken omdat ze niet gedacht hadden dat die jongeren dat bij hun zou doen. Dan denk ik: 'kom op, wat verwacht je nu.'

Wat vinden jongeren belangrijk dat een trajectbegeleider moet hebben denkt u?

Trajectbegeleiders moeten betrouwbaar en duidelijk zijn. Ze moeten weten wat ze doen.

Aan wat merkt u dat?

Dat merk ik eigenlijk niet specifiek uit iets maar dat is meer ervaring.

Wat vindt u dat een trajectbegeleider zeker moet hebben om een goede trajectbegeleider te zijn?

Ik denk dat structuur hebben als trajectbegeleider heel belangrijk is. Omdat het werk zo hectisch en druk is, hebben we structuur van onszelf nodig. Dingen regelen is een basisprincipe voor trajectbegeleiders.

Op een schaal van 0 tot 10: hoe goed gaat u om met weerstand volgens u?

7

Hebt u al eens hoger/lager gestaan?

Ja

Wat maakt dat het nu anders is?

Iedere dag is anders en iedere situatie is anders. De manier waarop je zelf in je vel zit beïnvloedt hoe goed je om kunt gaan met weerstand bijvoorbeeld.

Zou u dingen anders willen doen als trajectbegeleider?

Ik zou meer tijd willen hebben voor de jongere dus een lagere caseload en minder papierwerk.

Bent u veranderd als persoon sinds u deze job doet? Zoja, op welke manier?

Ja ik denk dat ik wel verandert ben. Ik ben denk ik zakelijker geworden misschien ook wel harder.

Wat zou u als tip meegeven aan een beginnend trajectbegeleider?

Hou je vast aan de structuur en zie het als leidraad vanwaar je maatwerk kunt leveren. Iedere jongere is anders en heeft mogelijkheden. Het is aan jou om ze te vinden en ten volste te gebruiken op een positieve manier.